

Ulusal Sorunun Ele Alınışı Üzerine

Josef Stalin

<http://www.gencliginsesi.net>

[Kaynak: J.V.Stalin, Marksizm, Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, çev.: İsmail Yarkın, İnter yay., s. 136-142, 1996]

Komünistlerin ulusal sorunu ele alış biçimi, II. ve II buçukuncu Enternasyonal^[24] politikacılarının, her türlü “sosyalist”, “sosyal-demokrat”, Menşevik Sosyal-Devrimci ve benzeri partilerin sorunu koyuşundan özsel olarak ayrılır.

Özellikle önemli dört temel etken vardır, ve bunlar, ulusal sorunu ele alışın yeni biçimini en iyi şekilde karakterize eder ve ulusal sorunun yeni ve eski kavranışı arasına bir sınır çizgisi çeker.

Birinci etken, kısmi bir sorun olarak ulusal sorunun, genel sorun olarak sömürgelerin kurtuluşu genel sorunu ile kaynaşmasıdır. II. Enternasyonal döneminde, bilindiği gibi, ulusal sorun, yalnızca “uygar” ulusları ilgilendiren dar bir sorunlar çemberiyle sınırlıydı. İrlandalılar, Çekler, Polonyalılar, Finliler, Sırp, Ermeniler, Yahudiler ve Avrupa’nın bazı başka milliyetleri — işte tüm haklarına sahip olmayan, ve II. Enternasyonal’in kaderleriyle ilgilendiği milliyetler çevresi buydu. Ulusal baskının en zorba ve en korkunç biçimleri altında acı çeken onlarca ve yüzlerce milyon Asya ve Afrika halkları, genellikle “sosyalist”lerin görüş açısının dışında kalıyordu. Beyazlarla renkleri, “uygar olmayan” zencilerle “uygar” İrlandalıları, “geri” Hintlilerle “aydınlanmış” Polonyalıları aynı sıraya koymaya cesaret edilemiyordu. Tüm haklarına sahip olmayan Avrupa milliyetlerinin kurtuluşu için mücadele etme gereği kabul ediliyorsa, “uygarlık”ın “korunması” için “vazgeçilmez” olan sömürgelerin kurtuluşundan ciddiyle söz etmenin “edepli sosyalist”lere asla yakışmadığı zımnen varsayılıyordu. Bu —sözüm meclisten dışarı— sosyalistlerin Avrupa’da ulusal baskının ortadan kaldırılmasının, Asya ve Afrika’nın sömürge halklarının emperyalizmin boyunduruğundan kurtuluşu gerçekleştirmeksizin düşünülemediği, birinin diğeriyle organik olarak bağlı olduğu akıllarına bile gelmiyordu. İlk olarak komünistler, ulusal sorunun

sömürgeler sorunu ile bağıntısını ortaya çıkardılar, bunu teorik olarak gerekçelendirdiler ve devrimci pratiklerine temel aldılar. Böylece Beyazlar ile Renkliler, emperyalizmin “uygar” ve “uygar olmayan” köleleri arasındaki ayırım duvarı yıkıldı. Bu husus, geri sömürgelerin ve ileri proletaryanın ortak düşmana, emperyalizme karşı mücadelelerinin koordinasyonunu önemli ölçüde kolaylaştırdı.

İkinci etken, ulusların kendi kaderini tayin hakkı muğlak sloganı yerine, ulusların ve sömürgelerin devlet olarak ayrılma, bağımsız bir devlet kurma hakkı berrak devrimci sloganının geçirilmesidir. II. Enternasyonal politikacıları, kendi kaderini tayin hakkından söz ettiklerinde, ayrılıp ayrı devlet kurma hakkı üzerine bir tek sözcük bile söylemiyorlardı; kendi kaderini tayin hakkı, en iyi halde, genelde özerklik hakkı olarak yorumlanıyordu. Hatta ulusal sorun “uzmanları” Springer ve Bauer, kendi kaderini tayin hakkını Avrupa’nın ezilen uluslarının kültürel özerklik hakkı, yani tüm politik (ve ekonomik) iktidarın egemen ulusun elinde bırakılması koşuluyla, kendi kültürel kuruluşlarına sahip olma hakkı haline getirecek kadar ileri gittiler. Başka sözcüklerle, tüm haklarına sahip olmayan ulusların kendi kaderini tayin hakkı, egemen ulusun politik iktidara sahip olma ayrıcalığına dönüştürüldü ve bu arada ayrılıp ayrı devlet kurma hakkı tasfiye edildi. II. Enternasyonalin ideolojik lideri Kautsky, kendi kaderini tayinin Springer ve Bauer tarafından bu emperyalist yorumlanışına esasta katıldı. Kendi kaderini tayin şiarının kendilerine bu denli makbul gelen özelliğini kavrayan emperyalistlerin, onu kendi sloganları ilan etmelerine şaşmamak gerekir. Halkları köleleştirmek hedefini güden emperyalist savaşın, kendi kaderini tayin bayrağı altında yürütüldüğü bilinmektedir. Böylece kendi kaderini tayin muğlak sloganı, ulusların kurtuluşunun, ulusların hak eşitliğinin bir aracından, ulusların boyunduruk altına alınmasının bir aracına, ulusların emperyalizme uşaklık altında tutulmasının bir aracına dönüştürüldü. Son yıllarda tüm dünyada meydana gelen olaylar, Avrupa devriminin mantığı, son olarak, sömürgelerde kurtuluş hareketinin büyümesi, bu gericileşmiş sloganın atılıp, onun yerine, tüm haklarına sahip olmayan ulusların emekçilerinin, egemen ulusların proleterlerine karşı güvensizlik atmosferini dağıtmaya uygun, ulusların hak eşitliğine ve bu ulusların emekçilerinin birliğine giden yolu düzlemeye uygun başka bir sloganın, devrimci bir sloganın geçirilmesini talep ediyordu. Böyle bir slogan, komünistler tarafından koyulan ulusların ve sömürgelerin ayrılıp ayrı devlet kurma hakkı sloganıdır.

Bu sloganın üstünlükleri şunlardır:

- 1 — Bir ulusun emekçilerini, bir başka ulusun emekçileri hakkında herhangi bir fetih emeli beslemekle suçlamanın her türlü vesilesini yok eder, yani

karşılıklı güven ve gönüllü birleşme için zemin hazırlar.

2 — Sahtekarca kendi kaderini tayinden söz eden, fakat tüm haklarına sahip olmayan halkları ve sömürgeleri boyunduruk altında tutmaya, kendi emperyalist devletin çerçevesi içinde tutmaya çabalayan emperyalistlerin yüzündeki maskeyi düşürür ve böylece bu halkların ve sömürgelerin emperyalizme karşı kurtuluş mücadelesini güçlendirir.

Kanıtlamaya gerek yoktur ki, Rus işçileri iktidara geldikten sonra, eğer halkların ayrılıp ayrı devlet kurma hakkını ilan etmeselerdi, eğer halkların bu vazgeçilmez haklarını gerçekleştirmeye hazır olduklarını fille kanıtlamasalardı, eğer —diyelim ki— Finlandiya üzerindeki “hak”larından vazgeçmeselerdi (1917), eğer Kuzey İran’dan birlikleri geri çekmeselerdi (1917), Moğolistan’ın, Çin’in bir bölümü üzerindeki “hak” iddialarından vazgeçmeselerdi vs. vsb., Batı’nın ve Doğu’nun diğer uluslarından yoldaşlarının sempatisini kazanamazlardı.

Aynı şekilde, emperyalistlerin kendi kaderini tayin bayrağıyla ustaca gizlenmiş siyaseti son zamanlarda, Doğu’da üst üste, başarısızlığa uğruyorsa, bunun nedeninin de, başka şeylerin yanısıra, emperyalizmin buralarda git-tikçe güçlenen ve halkların ayrılıp ayrı devlet kurma hakkı sloganı ajitasyonu temelinde büyüyen kurtuluş hareketleriyle karşılaşması olduğuna kuşku yoktur. Baku “Eylem ve Propaganda Konseyi”nin^[25] birkaç önemsiz falsosuna hararetle iftira atan II. ve II buçukuncu Entemasyonel’in kahramanları bunu kavrayamıyor; oysa bunu, söz konusu “Konsey”in bir yıllık varlığı süresinceki faaliyetini, Asya ve Afrika sömürgelerinin son iki-üç yıllık kurtuluş hareketlerini inceleme uğraşına katlanan herkes kavrayabilir.

Üçüncü etken, ulusal ve sömürgesel sorunla, sermayenin egemenliği, kapitalizmin devrilmesi, proletarya diktatörlüğü sorunu arasındaki organik bağın ortaya çıkarılmasıdır. II. Enternasyonel döneminde minimal bir kapsamla kısıtlanan ulusal sorun, tek başına ve kendi içinde bir sorun, yaklaşan proleter devrimi ile bağıntı dışında bir sorun olarak ele alınırdı. Ulusal sorunun proleter devrimden önce, kapitalizmin çerçevesi içinde bir dizi reformlar aracılığıyla “kendiliğinden” çözüleceği, proleter devrimin ulusal sorunun kökten çözümü olmaksızın gerçekleştirileceği ve, tersinden, ulusal sorunun sermayenin iktidarının yıkılması ve proleter devrimin zaferi olmaksızın, bu zaferden önce çözülebileceği zımnen varsayılıyordu. Olayları bu aslında emperyalistçe kavrayış tarzı, Springer ve Bauer’in ulusal sorun üzerine bilinen yazılarında, baştan sona kırmızı bir şerit gibi uzayıp gider. Ne var ki son on yıl, ulusal sorunu böyle kavramanın ne denli yanlış, ne denli çürük olduğunu kanıtladı. Emperyalist savaş göstermiş ve son yılların devrimci pratiği bir kez

daha doğrulamıştır ki:

- 1 — Ulusal ve sömürgesel sorun, sermayenin egemenliğinden kurtuluş sorunundan ayrılamaz;
- 2 — Emperyalizm (kapitalizmin en yüksek biçimi), tüm haklarına sahip olmayan ulusların ve sömürgelerin politik ve ekonomik köleleştirilmesi olmaksızın varolamaz;
- 3 — Sermayenin iktidarı yıkılmaksızın, tüm haklarına sahip olmayan uluslar ve sömürgeler kurtarılamazlar;
- 4 — Tüm haklarına sahip olmayan uluslar ve sömürgeler emperyalizmin boyunduruğundan kurtulmaksızın, proletaryanın zaferi kalıcı olamaz.

Avrupa ve Amerika, sosyalizm ile emperyalizm arasındaki tayin edici mücadelelerin cephesi, sahnesi olarak tanımlanabilirse, hammaddeleri, yakıtları, besin maddeleri ve muazzam insan malzemesi mevcuduyla tüm haklarına sahip olmayan uluslar ve sömürgeler, emperyalizmin cephe gerisi, yedeği olarak tanımlanmak zorundadır. Savaşı kazanmak için sadece cephede zafer kazanmak yetmez, düşmanın cephe gerisini, yedeklerini de devrimcileştirmek zorunludur. Bu nedenle proleter dünya devriminin zaferi, ancak proletarya, kendi devrimci mücadelesini tüm haklarına sahip olmayan ulusların ve sömürgelerin emekçi kitlelerinin, emperyalistlerin iktidarına karşı, proletarya diktatörlüğü için kurtuluş hareketiyle birleştirmeyi bildiğinde güvence altına alınmış olarak görülebilir. Ulusal ve sömürgesel sorunu, Batı'da büyüyen proleter devrimleri döneminde iktidar sorunundan ayırdıklarında, II. ve II buçukuncu Enternasyonal politikacıları işte bu "küçük ayrıntı"yı dikkate almamışlardır.

Dördüncü etken, çeşitli milliyetlerin emekçi kitleleri arasında kardeşçe bir işbirliği kurmanın koşullarından biri olarak, ulusal sorunun içine yeni bir unsurun, milliyetlerin fiilen (ve yalnızca hukuken değil) eşit kılınması unsurunun getirilmesidir (ileri milliyetlerin kültürel ve ekonomik seviyesine ulaşabilmeleri için geri milliyetlere yardım, destek sunmak). II. Enternasyonal döneminde "ulusal hak eşitliği"nin ilanıyla sınırlı kalırdı. En iyi halde de böyle bir hak eşitliğinin gerçekleştirilmesi talebinden öteye gidilmezdi. Ama, aslında çok önemli bir siyasi kazanım olan ulusal hak eşitliği, bu haktan yararlanmak için yeterince kaynak ve olanak yoksa, boş bir seda olarak kalmak tehlikesiyle karşı karşıyadır. Hiç kuşku yok ki, geri halkların emekçi kitleleri, "ulusal hak eşitliği"nin kendilerine tanıdığı haklardan, ileri ulusların emekçi kitlelerinin yararlanabilecekleri oranda yararlanacak durumda

değildirler: bazı ulusların geçmişten miras aldıkları, bir iki yılda ortadan kaldırılamayacak (kültürel ve ekonomik) gerilik, kendini hissettirir. Bu husus, kapitalizm aşamasından geçememiş, hatta kapitalizmin yoluna hiç girmemiş ve hiç ya da hemen hemen hiç kendi proletaryası olmayan bir dizi halkın varolduğu, bu milliyetlerin emekçi kitlelerinin, halihazırda gerçekleştirilmiş olan tam ulusal eşitliğe rağmen, kültürel ve ekonomik gerilikleri nedeniyle, kazandıkları haklardan yeterince yararlanacak durumda olmadığı Rusya'da da kendini hissettiriyor. Batı'da, proletaryanın zaferinin “ertesi gününde”, çeşitli gelişme aşamalarında bulunan çok sayıda geri sömürge ve yarı-sömürgeler kaçınılmaz olarak sahneye çıktığında, bu durum kendini daha şiddetli bir şekilde hissettirecektir. Tam da bu yüzden, ileri ulusların muzaffer proletaryasının, geri ulusların proletaryasına kültürel ve ekonomik gelişmelerine yardımda bulunması, gerçek ve sürekli yardımda bulunması, daha yüksek bir gelişme aşamasına geçmeleri ve ileri uluslara yetişmeleri için, onlara yardım etmesi zorunludur. Bu yardım olmaksızın, çeşitli ulusların ve halkların emekçilerinin yekpare bir dünya ekonomisi içinde barış içinde birarada yaşamaları ve kardeşçe işbirliği yapmalarını sağlamak, sosyalizmin nihai zaferi için o denli zorunlu olan bu koşulu gerçekleştirmek olanaksızdır.

Ama buradan şu sonuç çıkar ki, sadece “ulusal hak eşitliği” ile sınırlı kalınmaz, “ulusal hak eşitliği”nden, ulusların fiilen eşit kılınması anlamına gelen önlemlere geçmek ve aşağıdaki gibi pratik önlemlerin hazırlanması ve uygulanmasına geçmek zorunludur:

- 1 — Geri kalmış ulusların ve halkların ekonomik durumlarının, yaşam tarzlarının ve kültürlerinin araştırılması;
- 2 — Bu halkların kültürlerinin geliştirilmesi;
- 3 — Bu halkların siyasi olarak aydınlatılması;
- 4 — Tedricen ve acısız bir şekilde daha yüksek iktisat biçimlerine geçmeleri;
- 5 — Geri kalmış ulusların ve ileri ulusların emekçileri arasında bir ekonomik işbirliğinin kurulması.

Rus komünistlerinin ulusal sorunu ele alışlarının yeni biçimini karakterize eden dört temel etken bunlardır.

2 Mayıs 1921

“Pravda” No. 98, 8 Mayıs 1921.

J.V. STALİN

Notlar

[24] II buçukuncu Enternasyonal — "Sosyalist Partilerin Uluslararası İşçi Birliği" —, 1921 Şubatı'nda Viyana'da yapılan kuruluş konferansında, devrimci işçi kitlelerinin baskısı altında zaman zaman II. Enternasyonalden tecrit olan merkez partileri ve grupları tarafından oluşturuldu. Sözde II. Enternasyonal'i eleştiren II buçukuncu Enternasyonal'in liderleri (F. Adler, O. Bauer, L. Martov ve diğerleri) gerçekte proletarya hareketinin en önemli sorunlarında oportünist bir siyaset izlediler ve işçi kitleleri üzerinde komünistlerin artan etkisine karşı koyabilmek için oluşturulan birlikten yararlanma çabasında oldular. 1923'de II buçukuncu Enternasyonal II. Enternasyonal ile yeniden birleşti. (s. 136)

[25] "Doğu Halkları Eylem ve Propaganda Konseyi", 1920 Eylülünde Baku'da toplanan Doğu Halkları I. Kongresi'nde oluşturuldu. Konseyin amacı Doğu'da kurtuluş hareketlerini desteklemek ve birleştirmektir; varlığı yaklaşık bir yıl sürdü. (s. 139)